

Wonen is hoofdzaak

Het VN-Verdrag Handicap in jouw gemeente

Inhoud

1. Inleiding	3	2. Willen, kunnen, doen	11	4. Hulp	36
Wonen is hoofdzaak	4	Willen, kunnen, doen	12	Organisaties en bronnen	37
Manifest <i>Iedereen doet mee!</i>	5	Willen; Waar een wil is ...	14	Dankwoord	38
Wettelijk kader	6	Kunnen; Wat heb je nodig?	18	Colofon	39
Over wie hebben we het?	7	Doen; Samen aan de slag!	22		
Wat is goed wonen?	8				
Goed wonen is een complexe uitdaging	9				
Drie handreikingen voor succes	10	3. Inspiratie	25		
		Interview met Yvonne Lammertink	26		
		Interview met Hanny Weijde	27		
		Interview met Gerben Koekkoek	28		
		Interview met Erwin van Leeuwen	29		
		Interview met Bart de Bart	30		
		Interview met Marcel Dekkers	31		
		Interview met Wouter Spijkerman	32		
		Interview met Sheila Oroschin	33		
		Interview met Arjan Primus	34		
		Interview met Maaïke de Ruiters	35		

1. Inleiding

1.1

Wonen is hoofdzaak

Prettig wonen is belangrijk. Je woning is je thuis, én de uitvalsbasis voor alles wat je in je leven onderneemt. Het is een plek waar je je eigen stempel op kunt zetten, waar je jezelf uit kunt drukken. Het is de plek waar je altijd jezelf kunt zijn – en dat begint met ontdekken wie je bent.

‘Goed wonen is een voorwaarde om maatschappelijk mee te draaien’

Wat prettig wonen precies is, is voor iedereen verschillend. Het is in ieder geval voor lang niet iedereen vanzelfsprekend, met de huidige krapte op de woningmarkt. Dat geldt helaas ook in sterke mate voor mensen met een beperking. Daarom vind ik het een goede zaak dat in het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (hierna gewoon: het VN-Verdrag) is vastgelegd welke rechten óók mensen met een beperking hebben.

In het kort: iedereen heeft recht op regie over hoe en waar hij woont, en iedereen heeft recht op hulp en ondersteuning. Zodat iedereen mee kan doen in de maatschappij. Goed wonen is tenslotte een voorwaarde om maatschappelijk mee te draaien. Je woning is immers ook je uitvalsbasis. Van daaruit ga je de wereld in - naar je werk, naar vrienden in de buurt, naar sport, of waar dan ook maar naartoe. Iedereen doet mee begint bij een goede basis, en dat is je huis. Het is aan de gemeenten in Nederland om dat mede mogelijk te maken.

Dat valt niet mee. Maar het kán wel. Dat laten de inspirerende verhalen in deze bundel wel zien.

Met vriendelijke groet,

Otwin van Dijk

Burgemeester Oude IJsselstreek en Ambassadeur van het VNG-project *Iedereen doet mee!*

1.2 Manifest *Iedereen doet mee!*

Met de invoering van het VN-Verdrag Handicap moeten ook gemeenten uitvoering geven aan dit verdrag. In 2018 ontwikkelden 25 koplopergemeenten, samen met ervaringsdeskundigen, een manifest waarin zij aangaven wat zij binnen het VNG-project *Iedereen doet mee!* wilden bereiken.

Inmiddels zijn steeds meer gemeenten met hun ervaringsdeskundigen aan de slag met het VN-Verdrag. Ondertekenaars van dit manifest willen dit ook openlijk uitdragen. Op die manier zien nog meer gemeenten dat het kan: werken aan een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen.

Hier staan we voor

- We nemen de uitspraak 'Niets over ons, zonder ons' heel serieus. Dus alles wat we zeggen, bedenken en doen, doen we samen met mensen met een beperking.
- Iedereen is gelijkwaardig. Dat betekent niet dat iedereen gelijk is. Wij waarderen de verschillen tussen mensen.
- Mensen hebben keuzes. Als we zeggen 'Iedereen doet mee' betekent dit, dat iedereen mee doet voor zover hij dat kan en wil. Juist omdat we rekening houden met de verschillen tussen mensen.

Dit doen we

- Alles begint bij bewustwording. Dus medewerkers van de gemeente moeten weten dat iedereen evenveel recht heeft om mee te doen. En de inwoners van de gemeente moeten dit weten. Daarom werken wij actief samen aan die bewustwording.
- Wij kunnen niet alles tegelijk, maar wij willen dat iedereen zich op alle vlakken in het dagelijks leven even gewaardeerd voelt. Iedereen moet samen kunnen spelen en naar school kunnen gaan, samen kunnen werken, zich thuis voelen in de buurt en zijn vrije tijd naar eigen inzicht kunnen indelen.
- Om dit te bereiken, willen wij van elkaar leren. Wij delen onderling wat goed gaat en wat we moeilijk vinden. We gaan bij elkaar op bezoek en bespreken onze leerpunten met elkaar.
- Deze activiteiten helpen bij het (door)ontwikkelen van onze eigen Lokale Inclusie Agenda, en leggen daarmee de basis voor echt inclusief beleid in onze gemeente.

Dit willen we bereiken

Wij willen een echte inclusieve gemeente zijn, voor mensen met en zonder handicap, beperking of kwetsbaarheid. Met het ondertekenen van dit manifest, laten we onze inwoners zien dat we hieraan werken, hierin willen leren en zo stap voor stap de doelen in het VN-Verdrag waarmaken.

1.3

Wettelijk kader

Hier gaat het om in deze bundel: Artikel 19 VN-Verdrag inzake Rechten van personen met een Handicap

Artikel 19: Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
- b personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
- c de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

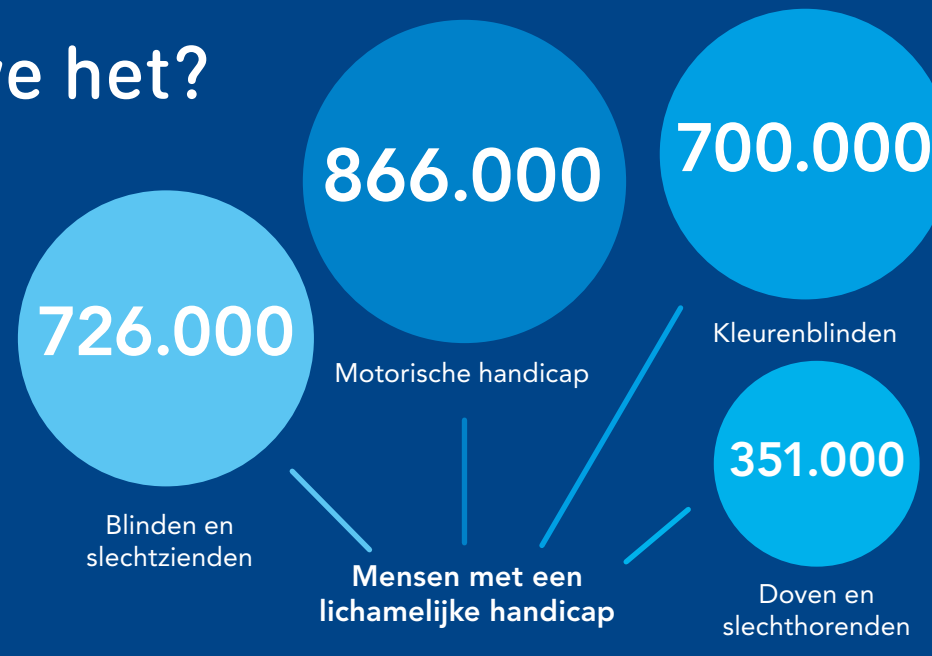
1.4 Over wie hebben we het?

Het VN-Verdrag inzake rechten van personen met een handicap schept geen nieuwe mensenrechten. Het benadrukt dat mensenrechten gelden voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking. En dat de drempels die zij ervaren om net als anderen mee te doen in de samenleving, moeten worden geslecht.

Het VN-Verdrag gaat over alle beperkingen en over veel mensen. Niet overal zijn harde cijfers van, maar de schatting is dat in Nederland zo'n 2 miljoen mensen een beperking hebben.

Welke rechten gelden voor mensen met een handicap?

- Gelijke behandeling
- Eigen regie en participatie
- Gelijke toegang
- Arbeid
- Zelfstandig juridisch handelen
- Behoorlijke levensstandaard
- Inclusief onderwijs
- Cultuur, recreatie, sport en vrije tijd
- Mobiliteit

⚠ Let op: de cijfers zijn gebaseerd op schattingen.

1.5

Wat is goed wonen?

Wonen gaat om meer dan een dak boven je hoofd. Het gebouw, de woning zelf, is maar één aspect. Of iemand zich daar thuis en prettig voelt, is minstens zo belangrijk. Dat heeft ook te maken met de omgeving, met de voorzieningen, en de mate waarin iemand zélf heeft gekozen voor een woning. Investeren in goed wonen, is dus investeren in een basis voor mensen. En, hoe plat ook, zulke investeringen verdienen zichzelf naar verwachting vaak terug. Wie een goede basis heeft, ontwikkelt zich vaak beter. En dat kan in de loop der jaren flink schelen in kosten voor opvang, zorg en ondersteuning.

Goed wonen draait om stabiliteit, identiteit, regie, integratie en maatschappelijke participatie. Om goed wonen voor iedereen bereikbaar te kunnen maken, is het belangrijk om echt helder te hebben wat dat dan is. Ieder(in), Mind Landelijk Platform Psychische Gezondheid en de Patiëntenfederatie gaven in hun Visie en actieplan Wonen de volgende definitie:

Er is sprake van een goede kwaliteit van wonen als:

1. **er keuzevrijheid is** in het bepalen van waar, hoe en met wie te wonen;
2. **de gebruikskwaliteit op peil is:** de woonruimte is bruikbaar, toegankelijk en veilig; gezond, comfortabel, duurzaam, aanpasbaar en onderhoudsvriendelijk;
3. **de belevingsaspecten op peil zijn:** autonomie en privacy, veiligheid, integratie en ondersteuning bij het wonen zijn geborgd.

1.6

Goed wonen is een complexe uitdaging

Gemeenten moeten dus zorgen dat iedereen goed kan wonen – ook mensen met een beperking. Dat is in de praktijk een erg complexe opgave. Wat maakt het zo ingewikkeld?

Drie uitdagingen op een rij:

- 1. De doelgroep is zeer gevarieerd**
Wonen is maatwerk. En maatwerk spits je niet toe op doelgroepen, maar op mensen. Er is niet één type woning geschikt voor iedereen met een handicap. Iemand die afhankelijk is van een rolstoel heeft immers andere behoeften dan iemand met een verstandelijke beperking. En een jongere met autisme, heeft weer andere wensen dan iemand op leeftijd die zo lang mogelijk in zijn eigen huis wil blijven wonen.
- 2. De vraag is moeilijk voorspelbaar**
Het is voor Rijk, gemeenten en woningcoöperaties al lastig om de algemene vraag naar woonruimte te voorspellen. Laat staan dat dat nauwkeurig kan voor een zo gevarieerde doelgroep met zulke uiteenlopende wensen. Hoeveel ouderen ontwikkelen de komende jaren welke ouderdomsgebreken? Hoeveel mensen met welke fysieke beperkingen willen er over vijf jaar waar in de gemeente wonen? Dat zijn vragen die niet nauwkeurig te beantwoorden zijn, terwijl er wél beleid op gemaakt moet worden.
- 3. Er zijn veel partijen bij betrokken**
Van aannemers tot corporaties, en van investeerders tot belangenverenigingen: bij een 'gewoon' bouwproject zijn al veel verschillende partijen betrokken. En als het om woningen voor mensen met een beperking gaat, komen daar vaak nog de (ouders van) toekomstige bewoners en verschillende zorg- en begeleidingsorganisaties bij.

1.7

Drie handreikingen voor succes

Met zoveel uitdagingen is het voor gemeenten soms lastig om door de bomen het bos nog te zien. Dat start al bij de vraag: waar begin je? Een blauwdruk voor gegarandeerd succes is er niet. Gelukkig zijn er wél zaken aan te wijzen die altijd helpen.

Drie handreikingen:

1. Werk samen, extern én intern

Geen enkele partij heeft alles rond wonen voor mensen met een beperking in eigen hand. Het aantal stakeholders bij deze opdracht is groot, en ze zijn allemaal nodig om tot goede oplossingen te komen. Zoek daarom als gemeente actief de samenwerking op met externe partners als zorg- en welzijnsorganisaties, belangenverenigingen, corporaties, investeerders en burgerinitiatieven. Én zorg dat de interne domeinen elkaar ook weten te vinden. Goed wonen is net zo goed een opdracht voor het sociale domein als voor ruimtelijke ordening.

2. Zorg dat je breed begint

De vraag naar woningen is lastig te voorspellen. En dat geldt nog sterker voor de specifieke woonwensen van toekomstige inwoners. Begin daarom breed. Zorg dat je als gemeente een integrale blik houdt, en je niet blind staart op bijvoorbeeld de zorgcomponent of juist de ruimtelijke ordeningskant. Laat in je beleid bovenal ruimte voor flexibiliteit – leg bijvoorbeeld wel vast dat iets een woonzorgbestemming krijgt, maar vul de details van de woningen zelf niet te vroeg in. Het is vooral zaak om rekening te houden met allerlei scenario's. En daarbij alvast een vruchtbare bodem te leggen voor de samenwerking die we hierboven beschreven.

3. En bied daarna vooral maatwerk

Met een brede blik, een goede bodem voor samenwerking en voldoende flexibiliteit kun je bijna iedere vraag aan. Zeker als je bij concrete vragen durft te kiezen voor maatwerk. Dat betekent in de praktijk dat je expertise extern haalt als je die zelf niet in huis hebt, dat je serieus luistert naar de doelgroep, en dat je ruimte laat voor burgerinitiatieven.

2. Willen, kunnen, doen

Willen, kunnen, doen

Om goed wonen iets vanzelfsprekends te maken, moet er in veel gemeenten best wel wat veranderen. En verandering bestaat altijd uit drie stappen: willen, kunnen, en doen. Niet per se in die volgorde, en in de praktijk niet altijd scherp van elkaar gescheiden – maar toch. De wil, de mogelijkheden en de actie vragen alle drie om aandacht.

In deze bundel staan we kort stil bij elk van die drie stappen. Je leest er de belangrijkste lessen én quotes van de experts die we interviewden. Hun verhalen vind je verderop in deze bundel. Ze vormen geen uitputtende lijst met voorbeelden, maar zijn bedoeld om jou te inspireren in je gemeente aan de slag te gaan. Je kunt verhalen lezen van onder meer ambtenaren, sociaal ondernemers, corporatiemedewerkers en ervaringsdeskundigen met een beperking. De scope van die verhalen varieert van heel klein (wat betekent een goede woning voor mij) tot heel groot (hoe krijgen we inzicht in de regionale vraag naar woonzorgconcepten). Zo krijg je een helder beeld van het belang van goed wonen én de breedte van de uitdagingen. Maar vooral: van de vele verschillende manieren waarop je ze aan kunt pakken.

2.1 Willen

2.1

Waar een wil is ...

Zonder de intrinsieke wil om zaken te verbeteren, verandert er nooit iets fundamenteels in de manier waarop we zaken aanpakken. Dat geldt voor gemeentelijke organisaties net zo goed als voor zorg- en welzijnsorganisaties, woningcorporaties en projectontwikkelaars. Dus is het zaak om die motivatie aan te wakkeren. Bij collega's én samenwerkingspartners.

Natuurlijk helpt het als het bestuur in een gemeente dat doet. Maar eigenlijk kan iedereen het doen. Bijvoorbeeld door de impact van kleine verbeteringen zichtbaar te maken. Op persoonlijk niveau, maar ook op maatschappelijk niveau. Goed wonen vraagt om de inzet van veel verschillende partijen en gemeentelijke afdelingen. En hoe beter iedereen doordrongen is van zijn eigen impact én het gezamenlijke doel, hoe groter de kans is op een succesvolle samenwerking.

'Door veel te praten en
goed te luisteren, is
het gelukt om de wijk
enthousiast te maken'

'De domeinen ruimtelijke
ordening en zorg spreken
nou eenmaal echt
verschillende talen'

The Masters in Maastricht

2.2 Kunnen

2.2 Wat heb je nodig?

Willen is één ding, maar kunnen is altijd nog iets anders. Daarvoor moeten de randvoorwaarden ook op orde zijn. Het lastige is dat wonen altijd maatwerk is. En dat er voor die randvoorwaarden dus geen blauwdruk te geven is. Er moet telkens weer geschakeld worden. Het goede nieuws: gemeenten die daar de regie in nemen, kunnen dat schakelen als geen ander faciliteren.

Dat begint in de breedte. Bijvoorbeeld door in de woonvisie al uitdrukkelijk rekening te houden met zorg, ondersteuning en voorzieningen in de buurt. Of door uit te spreken dat heel veel nog onbekend is, en dat het dus verstandig is om toekomstbestendig te bouwen. Zo houd je de ruimte voor maatwerk in de toekomst.

Concrete verandering mogelijk maken, begint dan vaak met de vraag: wat is er nodig? Of het nou gaat om ouders die een nieuw gezinsvervangend tehuis willen opzetten, om zorgpartijen die hun vastgoed willen verbouwen, of om hulpverleners die een radicaal nieuwe methode willen inzetten om mensen van de straat te helpen. Gemeenten hebben de mogelijkheden en het netwerk om bijna alles te organiseren – en anders wel om snel helder te krijgen wat wél kan.

'Een begrip als inclusiviteit is niet strak omkaderd, en markt en overheid hebben er vaak een heel ander idee over'

'Creëer eens een
functie die er vooral is
om samenwerking te
bevorderen'

2.3 Doen

2.3 Samen aan de slag!

Natuurlijk, als de wil en de randvoorwaarden op orde zijn, kun je aan de slag. Maar daar hoef je echt niet op te wachten. Sterker nog: het is soms óók prima om gewoon met iets kleins en concreets te beginnen. Bijvoorbeeld door aan corporaties, inwoners of hulpverleners te vragen wat zij als struikelblokken ervaren. Of door aan collega's van andere afdelingen te vragen om eens mee te denken over een casus. Of misschien wel door alle betrokken partijen eens bij elkaar te roepen, en te vragen: wat vinden jullie dat we moeten doen?

Zolang je bezig bent, en met elkaar in gesprek blijft, krijg je steeds beter zicht op wat werkt en wat niet werkt, op concrete vragen en op mogelijke bottle necks. En, misschien nog wel belangrijker: je leert elkaar steeds beter kennen. Hoe beter de verstandhoudingen, hoe makkelijker het wordt om flexibel aan oplossingen te werken.

'Gebruik je maatschappelijk
vastgoed daadwerkelijk voor
de gemeenschap'

'Praten over eerlijk
spreiden, en over hoe
je elkaar het beste kunt
helpen'

3. Inspiratie

Yvonne Lammertink

'Mensen met een beperking zijn vaak fantastische probleemoplossers'

Yvonne Lammertink (36) heeft een progressieve spierziekte. En een bedrijf. Dat was niet gelukt als ze niet zelfstandig in een appartement zou wonen. En dat was weer niet gelukt als de gemeente zich daar niet hard voor had gemaakt. Lammertink:
'Maar dat is zeker niet de standaard. Ik heb geluk gehad.'

'Eigenlijk wilde ik helemaal niet naar Amsterdam'

'Ik heb spinale musculaire atrofie, kortweg SMA. Daardoor ben ik in fysiek opzicht volledig afhankelijk van anderen. Mijn computer, mijn telefoon en mijn rolstoel kan ik zelf bedienen. Dat is het. En het wordt ook niet beter, want de ziekte is progressief. Ik woon in een volledig aangepast appartement van de woningbouwvereniging in Culemborg. De indeling van het appartement is aangepast, omdat ik met mijn rolstoel veel ruimte nodig heb. De deuren, sloten, en ramen zijn allemaal elektrisch bedienbaar. En er zijn veel hulpmiddelen, zoals een douchebrancard, een tillift en een aangepast bed. Ik woon hier nu 11 jaar.'

'Met mijn bedrijf help ik mensen hun drijfveren te ontdekken, en hun veerkracht te versterken. Dat had ik niet kunnen doen in een woonvorm. Al is het maar omdat ik uit ervaring weet dat je jezelf daar minder ontwikkelt. Je wordt toch niet écht volwassen, als je je altijd moet schikken.'

'Ik heb lang in een woonvorm in Nieuwegein gewoond, tot mijn tweeën-

twintigste. Maar dan moet je weg, en naar mijn ouders was geen optie, gezien de zorg die ik nodig heb. Dus begon ik al vroeg te zoeken. Via via hoorde ik over een project in Amsterdam. De zorg die ik nodig heb, werd bijna alleen daar gegeven. Ik schreef me in als woningzoekende, en bij de instelling die het project opzette. Het idee was dat ik drie jaar moest wachten. Na tweeënehalf jaar heb ik gebeld: waar sta ik op de lijst? Bleek die lijst niet meer te bestaan. Niet getreurd, maar opnieuw ingeschreven. Uiteindelijk kreeg ik een plekje in ander een project in Amsterdam.'

'Niets maar aan doen, zou je zeggen. Maar eigenlijk wilde ik helemaal niet naar Amsterdam. Ik kom niet uit zo'n grote stad, ik vind het er niet prettig en het was ver weg van mijn familie. Dus toen ik hoorde over een nieuw project in Culemborg, waar mijn ouders wonen, wist ik het wel. Maar ja. Ik had al een woning, dus eigenlijk had ik helemaal geen recht meer om te verhuizen. Uiteindelijk heeft de gemeente een uitzondering gemaakt,

op basis van mijn sociale binding. Iemand heeft zich daar in de gemeente erg hard voor gemaakt, en daar ben ik enorm dankbaar voor.'

'Ik heb geluk gehad. En ik zit nu op een goede plek. Maar het is maar zeer de vraag of ik ooit nog weer kan verhuizen. Ik heb veel vierkante meters nodig, en die zijn niet beschikbaar. Dat maakt samenwonen of kinderen krijgen ook lastig. In die zin heb ik erg weinig regie. Dat is een probleem voor heel veel mensen. Je leven ontwikkelt zich, maar je woning ontwikkelt niet mee. En adequate woningen komen nauwelijks vrij.'

'Het zou fijn zijn als gemeenten daar meer oog voor krijgen. Ze hoeven het niet eens op te lossen, maar gewoon vragen wat mensen nodig hebben is al heel fijn. Joh, mensen met een beperking zijn fantastische probleemoplossers. We doen niet anders. We hebben vaak maar een klein beetje hulp nodig.'

Hanny Weijde

'Wijken die voor iederéén aantrekkelijk zijn, hebben ook meer waarde voor ontwikkelaars'

Hanny Weijde is beleidsadviseur welzijn en vrije tijd bij de gemeente Haarlemmermeer. Daar stelden ze in 2017 al de visie Wonen met zorg vast. Een goede visie op wonen en zorg is onontbeerlijk om ook mensen met een beperking goed te laten wonen. De kern: houd rekening met wat je nu nog niet kunt weten.

'Vroeger was het voor veel gemeenten best simpel: wonen is bouwen, en bouwen hoort bij het fysieke domein. Maar wij willen met deze visie ook antwoord geven op vragen uit het sociale domein. We willen mensen helpen die niet op eigen kracht een woning kunnen vinden. Daarvoor moet je de kennis en inzichten van cliënten en zorgverleners vertalen naar het fysieke domein. En consequent blijven agenderen. Bijvoorbeeld door bij concrete, grote bouwplannen altijd te vragen: kunnen we hier ook iets met bijzondere woonvormen?'

'Maar het allerbelangrijkste is dat we álles dat met wonen te maken heeft,

bekijken met een integrale blik. Wonen is meer dan een dak boven je hoofd. Het gaat ook om leefbaarheid, en noodzakelijke beheermaatregelen in een wijk. Nu en in de toekomst. Dat betekent ook dat je een zekere flexibiliteit moet inbouwen in alle afspraken die je maakt. Met projectontwikkelaars, met zorgverleners, met particulieren. Bij sommige Vinex-wijken is dat niet voldoende gedaan. Daar merken we nu dat het voorzieningenniveau niet meer aansluit bij de veranderende demografie. Uiteindelijk heeft iedereen daar last van.'

'Als er nu plannen zijn voor een nieuwe wijk, dan zetten we ons ervoor in dat dat er zó gebouwd wordt, dat huizen relatief eenvoudig aan te passen zijn. En dat de publieke ruimte voor iedereen toegankelijk en aantrekkelijk is. We zorgen bovendien dat we tijdens het hele proces in gesprek blijven met ontwikkelaars en bouwers. Omdat we weten dat maatschappelijke of bewonersinitiatieven later op gang komen, of later aan de gemeente voorgesteld worden. Particulieren

vinden immers lastig ingang bij ontwikkelaars. Maar een kleinschalig wooninitiatief voor jongeren met autisme hebben we zo bijvoorbeeld wel een plek kunnen geven in een grotere bouwstroom.'

'Als gemeente weten wij niet altijd precies wie in welke mate waaraan behoefte heeft. Maar we kunnen wel tegen ontwikkelaars zeggen: we gaan samen het traject in voor die nieuwe wijk, maar houd er rekening mee dat de plannen nog wel een paar keer kunnen wijzigen. Dat accepteren ontwikkelaars. Omdat ze als belangrijkste doel hebben om wijken met waarde te creëren. En als je zorgt dat wijken en gebouwen voor iederéén leefbaar en aantrekkelijk zijn, vergroot dat de waarde natuurlijk. Voor nu, maar ook in de toekomst.'

'We kunnen tegen ontwikkelaars zeggen dat de plannen nog wel een paar keer kunnen wijzigen'

Gerben Koekkoek

'Soms is het cruciaal is dat er even niemand op zijn strepen gaat staan'

Gerben Koekkoek is begeleider voor housing first bij RIBW Arnhem & Veluwe Vallei, én stuurgroep-lid van Housing First Nederland. Housing First helpt mensen van de straat die daar, vaak door een beperking, niet wegekomen via de reguliere wegen.

'Met Housing First richten we ons op mensen die langdurig dak- en thuisloos zijn, en psychologische of psychiatrische problemen hebben. Die beperkingen zorgen er vaak voor dat ze niet geholpen kunnen worden via de reguliere processen. De zogeheten woonladder werkt niet voor hen, omdat die bestaat uit allemaal stapjes waarbij je jezelf telkens moet bewijzen. Als je van de nachtopvang naar een woongroep gaat bijvoorbeeld, of als je vanuit de woongroep in aanmerking wilt komen voor een eigen kamer. Niet iedereen kan daarin meekomen. De enige eisen die we bij Housing First stellen aan deelnemers, zijn dat ze huur gaan betalen, dat ze geen overlast veroorzaken, en dat de begeleiding welkom is.'

'In 2013 zijn we in Arnhem een pilot begonnen, samen met de gemeente, de corporatie, en zorg- en hulpverleners. Het principe is eigenlijk heel simpel en bestaat uit drie stappen. In de eerste plaats hebben we de doelgroep goed in beeld. Wie wonen er op straat, en wie vallen er echt tussen wal en schip? Voor die informatie zijn we afhankelijk van heel veel partners. Van straatwerkers tot wijkteams en -coaches, en van het Veiligheidshuis tot de sociale dienst.'

'De tweede stap is dat we een woning aangeboden krijgen van de woningcorporatie. De gemeente maakt afspraken met de corporatie over de productie voor alle kwetsbare groepen, wij maken de specifieke afspraken voor dit project. De pilot begon met vier woningen, inmiddels hebben we afspraken voor tien per jaar.'

'De derde stap is het matchen van iemand uit onze doelgroep met de woning. Een verslaving diskwalificeert je bij ons weliswaar niet voor een woning, maar het is dan misschien niet zo handig

om je te plaatsen in een hofje waar veel families wonen. En een flat zonder lift is ook niet voor iedereen ideaal. Soms heeft iemand ook zelf specifieke wensen. Als je echt afscheid wilt nemen van de straat en je verleden, kan het handiger zijn om aan de rand van de stad te wonen dan in het centrum.'

'Zodra we iemand met een huis gematcht hebben, moet er opeens heel veel gebeuren dat een enorme flexibiliteit vraagt. Van de bewoner, van ons, en van de gemeente. Dat begint al met de huur. Iemand die net van straat komt, kan die

'Wie wonen er op straat, en wie vallen er echt tussen wal en schip?'

niet betalen. Dus doet de gemeente dat, die eerste maand. Met de wijkteams hebben we heldere afspraken over het inrichten van een woning. We schilderen, en zorgen voor tweedehands meubels en gordijnen. Dat moet geregeld zijn voordat iemand de woning betreft. Maar heel officieel mógen wij helemaal niets doen voordat het zover is. En eigenlijk moet een wijkcoach eerst met iemand praten, voordat wij de ondersteuning kunnen starten – terwijl zo'n gesprek voor deze doelgroep niet te doen is. Zo zijn er veel zaken waarin het cruciaal is dat er even niemand op zijn strepen gaat staan, of extreem regelvast is. Dat vraagt om korte lijnen en heel veel vertrouwen. Wij krijgen gelukkig het vertrouwen om te doen wat nodig is. En dat werkt: 86% van de mensen die we op deze manier helpen, heeft jaren later nog steeds een stabiele woonsituatie.'

Erwin van Leeuwen

'Goede doorstroom begint met goede afspraken tussen gemeenten, corporaties en zorg'

Erwin van Leeuwen is landelijk projectleider van het actieprogramma Weer Thuis! Het doel van dat programma? De uitstroom uit beschermd wonen en de maatschappelijke opvang versnellen. Van Leeuwen: 'Het beste begin, is het besef dat je dit sámen moet doen.'

'Er wonen in Nederland veel mensen niet zelfstandig, die dat wel zouden kunnen. En heel vaak ook willen. Ze stromen alleen niet uit, omdat er nergens een geschikte woonruimte voor hen beschikbaar is. Of omdat de voorzieningen en ondersteuning in de buurt niet op orde zijn. Dat probleem moeten gemeenten, corporaties, en zorgpartijen samen oplossen. En dat lukt alleen als ze hun processen en afspraken goed op elkaar afgestemd hebben. Dan heb je het over aantallen te reserveren woningen, over de spreiding daarvan en over eventuele begeleiding. En over het oplossen van knelpunten zoals overlast en schulden. Daar helpen wij ze bij.'

'Het lukt ons eigenlijk altijd wel om iedereen op een lijn te krijgen'

'Ons actieprogramma is een initiatief van Aedes, VNG, Federatie Opvang, GGZ Nederland, Leger des Heils, en RIBW Alliantie. De Federatie Opvang en RIBW-alliantie zijn op 1 januari 2020 overigens gefuseerd tot Valente. We werken regionaal, omdat je dit probleem nou eenmaal het beste regionaal aan kunt pakken. Als je het lokaal zou doen, moet iedere zorgorganisatie met weet ik hoeveel gemeenten losse afspraken gaan maken. Dat telt gauw op. Een voorbeeldje: Friesland kent 13 gemeenten, 12 corporaties, en 60 zorgpartijen. Met allemaal eigen achtergronden, én vaak met een onderlinge geschiedenis van goede of minder goede verhoudingen. Je kunt je voorstellen dat afspraken maken dan best complex is.'

'Het lukt ons eigenlijk altijd wel om iedereen op een lijn te krijgen. Niet heel gek, want iederéén heeft er last van als het niet lukt. Stel je voor: je hebt als zorgpartij iemand in begeleid wonen, die klaar is om wat meer op eigen benen te staan. Dan zou je in de ideale situatie een woningcorporatie bellen, vragen om een plekje, en een week later iemand helpen met verhuizen. In de praktijk vraagt een corporatie of er al begeleiding geregeld is, en willen gemeenten vooraf afspraken over eerlijke spreiding van uitstromers over alle gemeenten. Dat moet je dus vooraf allemaal afstemmen, anders blijf je bezig.'

'Sommige dingen helpen daarbij duidelijk niet. De reflex van veel partijen om de rekening het liefst bij een ander neer te leggen, bijvoorbeeld. Of dat de omvang van het probleem vaak helemaal niet zo helder is. Daarom beginnen we altijd met dat laatste inzichtelijk te maken, met een uitstroommonitor. Als dan blijkt dat er 150 mensen uit kunnen stromen, maar de gemeenten maar afspraken

hebben gemaakt over 100 woningen, is voor iedereen duidelijk dat er iets moet gebeuren.'

'Een andere succesfactor is dat wij onafhankelijk zijn. Daardoor kunnen we aan de voorkant bij iedereen bestuurlijk commitment organiseren. En kunnen we iedereen helpen om verder te kijken dan zijn eigen belang. Het gedeelde belang is uiteindelijk veel groter, maar is dat niet altijd even duidelijk door de complexiteit van al die samenwerkingen en verantwoordelijkheden.'

Bart de Bart

'Laat sociale ondernemingen je gemeenten helpen!'

Bart de Bart is oprichter en voorzitter van de stichting Studeren en Werken Op Maat (SWOM). Met veel maatwerk gericht op levensbrede begeleiding helpt SWOM jaarlijks 200 hoogopgeleide jongeren met een arbeidsbeperking aan een duurzame baan. Nu richt de stichting zich ook op het domein wonen: ze werkt hard aan het eerste ontplooiingshuis voor hoogopgeleide Young Professionals met een arbeidsbeperking'.

'Het belang van zelfstandig wonen is simpel: het stelt je in staat om je leven zelf in te richten zoals jij dat wilt. Veel jongeren die wij begeleiden hebben geweldige ouders. Die hebben hun hele leven lang hemel en aarde bewogen om te zorgen dat hun kind alle kansen kreeg. Maar op een gegeven moment moet je je eigen fouten kunnen maken, dat hoort ook bij volwassen worden. Want het werkt ook niet als je op je werk een serieuze professional bent, en thuis nog altijd het beschermde kind.'

'Een groot deel van onze doelgroep zet twee stappen tegelijk: ze gaan voor het eerst aan het werk, én ze gaan voor het eerst op zichzelf wonen. Onze begeleiding richtte zich eerst vooral op hulpvragen rond werk. In onze ogen is werk echter nooit los te koppelen van de context thuis. We begeleiden veel jongeren met bijvoorbeeld autisme en een persoonlijkheidsstoornis. Dit zijn waardevolle professionals met een academische opleiding. Maar een stabiele thuissituatie, die goed is ingericht, is de start van alles. Bij iedereen, en voor deze doelgroep extra. Daarom kijken we nu ook naar wonen.'

'Onze Young Professionals gaan aan de slag in hun eerste baan. Vervolgens kunnen ze de eerste 24 maanden van hun loopbaan in het ontplooiingshuis wonen. Zelfstandig, maar met begeleiding en coaching op maat, die ingaat op de levensvragen die bij deze stap horen. Op het gebied van wonen, werken en zorg. Echt levensbreed dus. Daarna zijn ze prima in staat om zelf richting te geven aan hun leven. Het pand hebben we al, in

hartje Den Haag, recht tegenover Nieuwspoor. Het moet alleen nog verbouwd worden, en die financiering is bijna rond. Daarna bedruipt het zichzelf: de jongeren die er komen te wonen, hebben we immers aan een goede baan geholpen. Ze betalen dus ook gewoon huur, en voor de begeleiding maken we gebruik van de WMO.

'Zo kunnen sociale ondernemingen als de onze gemeenten enorm helpen met hun huisvestingsopdracht. In ons geval omdat de gemeente minder expertise over en focus op deze doelgroep heeft. Dat kan ook bijna niet anders, want zij moet veel breder kijken en heeft een grotere verantwoordelijkheid dan alleen onze niche doelgroep. Het is een heel andere hulpvraag dan die van mensen met alleen een startkwalificatie. We werken prettig en constructief samen met de gemeente Den Haag. De sociale dienst, Den Haag Werkt én de wethouder zijn bereid om afspraken te maken met sociale ondernemingen om de maatschappelijke opgaven waar de stad voor staat op te

pakken. De gemeente stelt regels vast en controleert of uitvoering binnen deze kaders gebeurt. Hierbij vullen specialistische partijen en de sociale dienst van de gemeente elkaar aan. Zo hoort het ook. Soms vraagt het een investering vooraf, maar dat scheelt volgens ons zóveel sociale problemen in de toekomst.'

'We begeleiden veel jongeren met bijvoorbeeld autisme en een persoonlijkheidsstoornis'

Marcel Dekkers

'Team Boxmeer helpt jongeren op weg naar volledige zelfstandigheid'

Marcel Dekkers is beleidsmedewerker Sociale Zaken bij de gemeente Boxmeer. Samen met een woningcorporatie, zorg- en welzijnsorganisaties én buurtbewoners realiseerde die gemeente een pilot rond vijf tiny houses. Daar leren jongeren onder begeleiding om zelfstandig te wonen.

'Midden in de woonwijk Luneven staan vijf nieuwe huisjes. Ze zijn met 32 vierkante meter per stuk niet heel groot. Maar ze zijn wél compleet. De bewoners hebben alles voor zichzelf: woonkamer, keuken, douche, toilet, voortuintje. En ze krijgen de begeleiding die ze nodig hebben. Op maat. Voor de een betekent dat dat hij elke dag gebeld wordt door een coach, voor de ander dat er twee keer per week iemand langs komt.'

'We draaien een pilot van maximaal tien jaar. We monitoren continu de voortgang en na vijf jaar volgt een tussentijdse evaluatie. We weten niet of en hoe dit een vervolg krijgt. Maar het is wél zeker

dat we er over tien jaar veel van hebben geleerd. En dat we in die tien jaar veel jongeren kunnen helpen. Het idee is dat ze na twee jaar begeleiding klaar zijn om elders helemaal zelfstandig te wonen.'

'We richten ons op jongeren met een beperking die een indicatie voor begeleiding hebben. Jongeren met autisme, bijvoorbeeld. Al rond 2017 gaven zorg- en welzijnsorganisaties bij ons aan dat er voor die groep eigenlijk geen betaalbare, zelfstandige woonruimte beschikbaar was. En dat dat op de reguliere markt niet op te lossen viel. Terwijl ook deze jongeren echt het beste af zijn met een eigen plekje. Als je altijd maar bij je ouders thuis blijft zitten, kom je niet verder. Dus hebben we gezegd: hier moeten we iets extra's voor doen.'

'Achteraf klinkt het heel simpel: de gemeente heeft grond, de corporatie kan bouwen en heeft verstand van verhuren, en zorg en welzijn weet wat mensen nodig hebben. Toch duurde het nog best lang voor er schot in de zaak kwam. Dat

kwam doordat iedereen moest investeren. Als gemeente moet je bijvoorbeeld accepteren dat je geen commerciële prijs vangt voor de grond. En de corporatie moet ook genoeg nemen met een schappelijke huurprijs, terwijl de verschillende zorgaanbieders op andere manieren moeten gaan samenwerken dan ze gewend zijn. Anders krijg je het niet rond. Die samenwerking tussen verschillende partijen is uniek. Zo hebben de zorgaanbieders hun krachten gebundeld en vormen ze nu Team Boxmeer: het aanspreekpunt voor de jongeren. Iedere bewoner kan in principe elke begeleider aanspreken.'

'Uiteindelijk is dat allemaal goed gekomen doordat iedereen het belang van de zaak zag. En doordat we als gemeente twee projectleiders aanwezen: eentje vanuit de sociale kant, en eentje vanuit ruimtelijke ordening. Dat zijn toch twee verschillende werelden met heel eigen vakkennis. En op deze manier dwing je die om elkaar te gaan begrijpen.'

'De samenwerking tussen de verschillende partijen is uniek'

Wouter Spijkerman

'Het helpt als domeinen zorg en ruimte snappen hoe complex de wereld van de ander is'

Wouter Spijkerman is kwartiermaker nieuwe woonconcepten in de gemeente Utrecht. In die rol baant hij een pad om nieuwe manieren van wonen van de grond te krijgen, zoals gemengd wonen, ouderen-huisvesting en flexibele woonconcepten. Hij heeft een vrije rol, die vooral bestaat uit gevraagd en ongevraagd adviseren, meedenken en coachen. Zijn doel? Zorgen dat bij woningbouw de maatschappelijke vraag helder is, voordat het rekenen en tekenen begint. Want anders wordt die vraag vooral gezien als kostenpost. 'Op dat punt kunnen we echt nog heel wat winst halen.'

'De behoefte aan nieuwe concepten gaat al een tijd terug. Een belangrijke is de combinatie van wonen en zorg. Met het scheiden van wonen en zorg ontstond een nieuwe vraag. We hadden bijvoorbeeld altijd verzorgingshuizen, maar toen werd het beleid: langer thuis wonen en regel je eigen zorg. Veel zorgvastgoed is in eerste instantie afgestoten en getransformeerd naar wonen. Terwijl hier juist

kansen lagen voor nieuwe concepten, gericht op ouderen.

'Het geheel overlaten aan 'de markt' is niet effectief. De woningmarkt is oververhit, dus ligt de focus in eerste instantie op de aantallen. Daardoor worden de doelgroepen die net wat meer moeite kosten, zoals kwetsbare doelgroepen en ouderen, snel overgeslagen. Met het huidige college wil de gemeente Utrecht hier echt aandacht aan besteden. Er kwam een plan van aanpak voor huisvesting kwetsbare doelgroepen, en de rol van kwartiermaker nieuwe woonconcepten werd gezamenlijk opgezet door de domeinen maatschappelijke ontwikkeling en ruimte. Ze wilden iemand die zich met dit probleem zou bezighouden, die wonen en zorg dichterbij elkaar zou brengen. Dat ben ik geworden.'

'Naast de woningmarkt is er nog een probleem: de werelden van ruimtelijke ordening en maatschappelijke ontwikkeling spreken een andere taal. Om deze domeinen dichterbij elkaar te brengen helpt het om je oordelen thuis laten en met iedereen open het gesprek aan te gaan. Dan zie je al snel waar de knelpun-

ten precies zitten. De inzet is om beide domeinen te laten snappen hoe complex de wereld van de ander is. Als een stukje stad eenmaal gebouwd is, is het niet meer elastisch. De basis moet dus in één keer goed zijn. En als je vanuit zorg inclusief wilt bouwen, komt daar veel meer bij kijken dan alleen maar brede deuren en ruimte voor een lift. Het gaat ook om mensen met kleine portemonnees, om de voorzieningen in de buurt, om werkruimtes en om sociale interactie. Bij bouwprojecten gaat het vaak al snel over het geld. Maar uiteindelijk zijn woonvragen sociaal-economisch van aard. En dat hele plaatje moet helder zijn voordat je begint met rekenen en tekenen. Ieder duur appartement dat je later nog vervangt door een ontmoetingsruimte, is anders een kostenpost. Maar is die ruimte vooraf al helder als randvoorwaarde? Dan reken je ernaar toe. En heeft niemand het er meer over.'

'Ik heb een brede rol en ik help mensen in de gemeente de maatschappelijke vraag te ontdekken en te beantwoorden. Ik adviseer stadsbreed, ik initieer soms zelf, en ik ben een loket

'Bij bouwprojecten gaat het vaak al snel over het geld'

voor bewonersinitiatieven. Bij gebiedsontwikkelingen help ik het team om vanaf de start ruimte te houden voor nieuwe woonconcepten en die te laten landen. Vanuit de gemeente is daarbij het perspectief dat de stad er niet is om geld aan te verdienen, maar om de hele maatschappij te faciliteren. Als een zorgorganisatie zijn vastgoed herontwikkelt, dan vraag ik: mag het ietsje meer zijn? En bij bewonersinitiatieven coach en begeleid ik net zolang tot ze zelf de weg in de gemeente weten te vinden. Wat dat allemaal oplevert? Een breed scala aan mooie nieuwe voorbeelden in Utrecht van hoe het anders kan. En bewustzijn, hoop ik. Want uiteindelijk moet ik overbodig worden. Moet bouwen voor iederéén de normaalste zaak van de wereld zijn. En daar hoop ik het vliegwiel van te zijn.'

Sheila Oroschin

'We willen per se dat mensen groeien en zelfstandiger worden'

Sheila Oroschin is oprichter van The Masters in Maastricht. Dat begon ooit als een 'honk' in de wijk, met als doel om anders ontwikkelde mensen (Oroschin: 'Iedereen beschikt over talent, daarom spreken we niet over beperkingen') zichtbaar te maken, en deel te laten nemen aan de samenleving. The Masters is inmiddels uitgegroeid tot een flinke beweging die mensen helpt met wonen, leren en werken. Mede met dank aan de gemeente Maastricht. En vooral: haar maatschappelijk vastgoed.

'Ik ben ondernemer. Altijd geweest. En dat betekent voor mij vooral: dóén. En risico nemen. Je niet laten tegenhouden door allerlei systemen, regels en verwachtingen. The Masters begon ook tegendraads. Mijn zoon is geboren met autisme én het Coffin-Siris syndroom. Hij zat op een school voor speciaal onderwijs, helemaal afgescheiden van de rest van de wereld. Dus heb ik met mede initiatiefnemer Han Zitteema een honk opgebouwd, gewoon in een woonwijk, als plek waar de leerlingen van die school en mensen uit

de wijk elkaar konden ontmoeten.'

'Dat was elf jaar geleden. Vanuit die ontmoetingsplek zijn we van alles gaan ontwikkelen. We zijn de Masters, de mensen die 'anders' zijn, gaan koppelen aan lokale ondernemers om werkervaring op te doen. En we zijn diensten aan gaan bieden. We zorgen dat onze Masters Services & Care locaties, het zijn er inmiddels twee en de derde is onderweg, echt toegevoegde waarde hebben in een wijk. Iedereen kan ons wijkhuis binnenlopen met een kleine vraag. Of dat nou gaat om het maken van een mailadres, het helpen in de tuin, het doen van de was of wat dan ook. Dat werkt geweldig.'

'Inmiddels kun je bij ons ook wonen, in de Homes en Wijkhuizen van de Masters Community. Logisch, want je woonlocatie is belangrijk als je mee wilt draaien in de maatschappij. Er is groot gebrek aan betaalbare, schone, frisse woonruimte voor alleenstaanden. Zeker als je een steuntje in de rug nodig hebt. Die studio's bieden wij. Boven onze wijkhuizen. Als je bij ons wilt komen wonen, vragen we altijd: wat zijn je dromen? Wat zijn je talenten, en wat zou je eventueel terug

willen doen voor de community?'

'Zorg en wonen hebben we gescheiden. Alle zorg- en hulpverleners werken als zzp-er, en volgens hetzelfde principe: maak jezelf overbodig. We bieden doorstroomwoningen, dus je hoeft je geen zorgen te maken om de continuïteit van je werk. Maar we willen per se dat mensen groeien en zelfstandiger worden.'

'De exploitatie van de Community Homes is kostendekkend, zonder subsidie, en zorgt voor een jaarlijkse besparing van rond de 50% op de zorgkosten voor de bewoners vanuit de gemeente. En voor een rendement van 5% voor de eigenaar van het maatschappelijk vastgoed. Aan de opstartkosten heeft de gemeente wel een deel bijgedragen, net als verschillende fondsen. Ik spreek de taal van de ondernemer, maar ik kan met de ambtenaren van de gemeente goed overweg. We werken samen en respecteren elkaars uitdagingen. Voor de gemeente betekent dat dat ze meedenken, ruimte geven, en faciliteren. Ze weten dat dat uiteindelijk financieel en maatschappelijk het meeste oplevert.'

'We willen per se dat mensen groeien en zelfstandiger worden'

Arjan Primus

'Een brede blik maakt dingen mogelijk die voor één doelgroep niet zouden kunnen'

Arjan Primus is programmaleider van Langer en Weer Thuis in Delft. Zijn opdrachtgever is een groep van 14 partners – van de gemeente tot de GGZ, en van de woningcorporatie tot zorgverzekeraar en zorgorganisaties. Het doel: zorgen dat ook kwetsbare groepen prettig wonen. Door te sturen op variatie.

'Iedereen doet mee bij ons ja, zo kun je het wel zeggen. Logisch, want je hebt uiteindelijk ook iedereen nodig om het probleem van de huisvesting van de kwetsbare doelgroepen op te lossen. Het gaat er niet alleen om dat er voldoende goede woningen zijn. Zorg en begeleiding moeten ook op orde, én de wijk moet nog oké zijn. Want het is misschien wel het makkelijkst om alle kwetsbare doelgroepen in kwetsbare wijken te plaatsen, maar niet wenselijk.'

'In 2019 hebben we een uitvoeringsagenda ontwikkeld, die we nu uitvoeren. Het draait om drie vragen. In de eerste plaats moet de opgave helder worden. Wat is er nu en straks nodig aan wonin-

'De brede blik maakt ook dingen mogelijk die anders niet zouden kunnen'

gen? Puur fysiek, dat is echt vraag en aanbod. De tweede vraag is: hoe realiseer je dat aanbod? En de derde: hoe zorg je dat de juiste mensen in die woningen komen, als ze eenmaal gerealiseerd zijn? Allemaal opgaven die je onderling goed kunt afstemmen en verdelen.'

'Dat klinkt allemaal heel logisch. En dat is het ook, maar het was geen staande praktijk. De rol van de gemeente is de

afgelopen jaren veranderd, net als de beweging dat mensen steeds langer zelfstandig moeten wonen. Daar moesten we op inspelen. En we hebben ervoor gekozen om dat met een hele brede blik te doen. Dus één programma voor allerlei verschillende doelgroepen. Uiteindelijk zit je anders toch weer heel vaak met dezelfde partijen om tafel, over zeer vergelijkbare onderwerpen te praten. En lang niet alle doelgroepen zijn zo precies te vast te stellen dat het een eigen programma zou rechtvaardigen.'

'Die brede blik maakt ook dingen mogelijk die anders niet zouden kunnen. Niet één doelgroep is groot genoeg om een heel voormalig verzorgingshuis voor in stand te houden. Maar in het project Abtswoude Bloeit wonen nu studenten, senioren en mensen uit het beschermd wonen door elkaar. Daar ligt geen mantelzorgdeal onder, maar er wordt in de praktijk wel veel naar elkaar omgekeken. Prachtig toch?'

'Onze samenwerking maakt het ook makkelijker om toekomstbestendig te

bouwen. Want we kunnen natuurlijk niet de toekomst voorspellen, maar we kunnen wel afspraken maken over elkaars betrokkenheid. Dus bouwen we nu samen met gezond boerenverstand aan complexen, met een helder idee over de korte termijn, en een duidelijke intentie voor de lange termijn. Ingebouwde flexibiliteit, zeg maar. Prettig, want investeerders in bouwprojecten willen ook zekerheid voor de periode ná de eerste vijf jaar. Als je ergens een steen neerlegt, blijft die zo'n 50 jaar liggen.'

Maaike de Ruiter

'Een oplossing hoeft niet ingewikkeld te zijn, maar iemand moet er tijd in steken'

Maaike de Ruiter is ketenregisseur bij woningcorporatie Trivire. In haar portefeuille heeft ze de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Daarvoor werkt ze nauw en succesvol samen met andere corporaties én gemeenten. De crux? Korte lijntjes, fysiek samenwerken en vooral een brede blik op wonen.

'De Drechtsteden, zeven gemeenten hier in de regio, werken al langer samen. Sinds 2017 ook in de regiegroep Huisvesting Kwetsbare Groepen. Daarin zitten corporatiedirecteuren, wethouders wonen en zorg, en bestuurders van zorginstellingen. Plus organisaties als de Dienst Gezondheid en Jeugd, en de Sociale Dienst. Omdat goed wonen juist voor kwetsbare groepen veel meer vraagt dan enkel aandacht voor het dak en de muren. Er is niet één partij die in zijn eentje voor iedereen oplossingen kan bieden.'

'Door op bestuursniveau met elkaar in gesprek te blijven, kun je zorgen voor meer overzicht en regie op de samenwerking. Daarbij is het wel belangrijk dat wat aan de bestuurstafel besproken wordt,

ook landt in de praktijk. En dat signalen uit het werkveld, ook doordringen aan de bestuurstafel. Eén van mijn taken is het maken van de juiste vertaalslag van strategie naar operationeel, want zoals we soms in deze regio zeggen: in een visie kan je niet wonen. Dan moet je niet alleen praten, maar vooral ook doen.'

'Bij de centrumgemeente Dordrecht heeft strategisch adviseur Mireille Henderson ongeveer dezelfde taak. Dat zij en ik veel contact hebben, is dus logisch. En dus vinden wij het ook logisch dat we één dag in de week gewoon bij elkaar op kantoor zitten. Er is altijd meer dan genoeg te bespreken, en eerlijk gezegd vinden we de scheidslijnen van ons werk ook niet zo belangrijk. Het gemeenschappelijk belang vraagt juist om nauwe samenwerking. We brengen datgene wat we vertellen in de praktijk. En door deze nauwe samenwerking durven we ook constructief en kritisch te zijn naar elkaar, juist omdat we elkaar beter kennen.'

'Eén van de meest tastbare resultaten van de samenwerking is het gemeenschappelijke loket voor zorgvastgoed. Er

zijn best veel zorginstellingen die willen huren, verbouwen of bouwen, en daar vragen over hebben. Die vragen kwamen voorheen overal binnen: bij bestuurders van verschillende corporaties, bij verschillende gemeenten, op verschillende afdelingen ... Met als gevolg dat iedereen er werk in stak en niemand overzicht had. Terwijl de oplossing heel simpel was. Er is nu één e-mailadres, waar iedereen met een vraag naar wordt doorverwezen. Vanuit de inbox kunnen we elke vraag neerleggen waar hij hoort. Dat is een stuk efficiënter én het leidt tot meer zicht in de vraag naar collectieve woonzorgproducten. Zo'n oplossing hoeft niet ingewikkeld te zijn, maar iemand moet er even tijd insteken.'

'Uiteindelijk kun je zo een landschap vormen waarin iedereen elkaar makkelijk weet te vinden en oplossingen snel ontstaan. Dat is niet van de ene op de andere dag geregeld en het vraagt van iedereen ook begrip voor elkaars wereld. Daarom organiseren we ook mini-colleges van bestuurders, voor bestuurders. Zodat een zorgbestuurder bijvoorbeeld ook weet wat de verhuurderheffing betekent

voor corporaties. En zodat men elkaar én elkaars referentiekader leert kennen. Zo proberen we constant op de juiste knopjes te drukken. Met als doel: het passend en duurzaam huisvesten van inwoners waarbij een thuis niet altijd even vanzelfsprekend is.'

'Ik zou graag willen dat er niet meer gekeken wordt naar cijfers'

4. Hulp

Organisaties en bronnen

Ben je door het lezen van deze bundel geïnspireerd geraakt en wil je aan de slag? Maar weet je niet hoe – of wil je eerst meer weten? Hier vind je een selectie van partijen en informatiebronnen om je verder te helpen.

Iedereen doet mee!

Projectpagina van het VNG-project dat als doel heeft dat gemeenten aan de slag gaan met het VN-Verdrag Handicap.
www.vng.nl/iedereen-doet-mee

Onbeperkt meedoen

Pagina van de Rijksoverheid over het landelijke programma Onbeperkt Meedoen.
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechten-van-mensen-met-een-handicap

Kangoeroewoningen

Informatie over mantelzorg en wonen.
www.mantelzorg.nl/pagina/voor-mantelzorgers/thema-s/mantelzorg-en-wonen/kangoeroewoning

Kleinschalig wonen

Informatie van Kenniscentrum Wonen en Zorg over de ontwikkeling van kleinschalige woonvormen voor zorgintensieve groepen.
www.kenniscentrumwonzorg.nl/kleinschalig-wonen/

Keuzehulp woonvormen

Welke woonvorm past bij welke situatie?
www.gesprekshulp.nl/volwassenen/wonen/keuzehulp

Platform31

Kennis- en netwerkorganisatie Platform31 verbindt beleid, praktijk en wetenschap rond actuele vraagstukken.
www.platform31.nl

Taskforce wonen en zorg

De Taskforce helpt gemeenten, woningcorporaties en zorgorganisaties in gesprek te gaan over de woonzorgopgaven.
www.taskforcewonzorg.nl

Van beschermd wonen naar beschermd thuis

Door Movisie gebundelde kennis over een andere vorm van wonen voor mensen die vanwege psychiatrische problemen in een kwetsbare positie verkeren.
www.movisie.nl/beschermd-wonen-naar-beschermd-thuis

VN-verdrag handicap

De pagina van het College voor de Rechten van de Mens over het VN-verdrag handicap.
www.mensenrechten.nl/nl/vn-verdrag-handicap

Weer Thuis!

Het actieprogramma Weer Thuis! Heeft als doel om de uitstroom uit het beschermd wonen en de maatschappelijke opvang versnellen.
www.platform31.nl/thema-s/wonen-zorg-en-gezondheid/wonen-en-zorg/landelijk-actieprogramma-weer-thuis

Wonen met een pgb

De themapagina van Per Saldo.
www.pgb.nl/onze-themas/wonen/

Wonen met zorg in de buurt

Informatie van Regelhulp.nl over woonzorgzones.
www.regelhulp.nl/ik-heb-hulp-nodig/wonen-met-zorg-in-de-buurt

Wonen en zorg voor corporaties

Dossier met informatie, instrumenten en publicaties van Aedes.
www.aedes.nl/dossiers/wonen-en-zorg.html#item-1

Woningaanpassingen

Aanpassingen in uw huis zodat u langer – zelfstandig – thuis kunt blijven wonen?
www.regelhulp.nl/ik-heb-hulp-nodig/woningaanpassingen

Dankwoord

Met dank aan de iedereen die vrijwillig zijn of haar kunde en kennis heeft gedeeld voor deze bundel.

Sikko Bakker

Bart de Bart

Marcel Dekkers

Joyce van der Klauw

Susan van Klaveren

Gerben Koekkoek

Yvonne Lammertink

Erwin van Leeuwen

Kerstin Leidorf

Sheila Oroschin

Arjan Primus

Maaïke de Ruyter

Netty van Triest

Anneke van der Vlist

Hanny Weijde

Colofon

Tekst & Redactie:

Hattum Hoekstra
Kerstin Leidorf
Susan van Klaveren
Nicolette Piekaar
Joyce van der Klauw
Wendy Schuchmann

Ontwerp & Productie:

OVERHAUS

© 2020 VNG - Iedereen doet mee!

